

24 / I / 1982

EL LLENGUATGE

Roig i vermell

L'adjectiu vermell —usat també com a substantiu— presenta una variada sinonímia, encara que es tracta, en realitat, d'una sinonímia aproximada, perquè aquests mots que poden ésser considerats sinònims de *vermell* designen matisos —més clars, més foscos, més lluminosos, més tirant a blau— d'aquest mateix color. És clar, d'altra banda, que la determinació per mitjà del terme adequat dels diversos tons és molt subjectiva i, per tant, sovint discrepant, i per això, en certes professions, a fi d'evitar interpretacions divergents, hom sol recórrer a una gamma de colors numerada. De fet, el sinònim més exacte de *vermell* és *roig*. El Diccionari Fabra dona dues definicions de *roig*: «vermell tirant a groc», que il·lustra amb l'exemple ben significatiu *un home de pèl roig*, i, simplement, «vermell».

Però cal cercar no en el to exacte del color que indica cada un d'aquests dos adjectius la diferència entre *vermell* i *roig*, punt sobre el qual difícilment obtindriem un paper unànime, sinó en els casos concrets d'aplicació. Es tracta, en tots dos casos, de mots hereditaris, de filiació llatina ben coneguda (*vermell* s'emparenta amb *verm*; és a dir, *cuc*, car aquest color s'obtenia efectivament d'uns insectes), que trobem usats concurrentment en la llengua medieval, però la llengua moderna ha tendit a especialitzar l'ús d'aquests dos mots, amb una marcada preferència, en general, per *vermell*, de tal manera que avui, en certs casos, tot i que ningú no pot dubtar del caràcter plenament genuí de *roig*, el seu ús qualificant un bon nombre de substantius pot aparèixer com el resultat d'una influència estranya. Observem, efectivament, que l'ús de *roig* és més aviat propi de denominacions específiques, començant pels noms propis, tant antropònims com topònims: com a cognom o llinatge és molt corrent (no sembla, en canvi, que existeixi *Vermell*), i també com a motiu o malnom, i és un dels quatre colors que, segons Coromines, apareixen a la toponímia (els altres tres són blanc, negre i *verd*). Hom coneix també el significat que ha adquirit modernament designant una tendència política. I, com hem dit, el trobem en nombroses denominacions complexes consagrades per l'ús tradicional. Però caldria preguntar-se si l'ús que en fan alguns com a determinatiu o atributiu en lloc de *vermell* no és tributari del que fa el castellà modern de «rojo» (que no correspon etimològicament a *roig*) i el francès de «rouge», cosa que és especialment apreciable en les traduccions.

Albert Jané